

П.М. ЗАБОЛОТСКАЯ,
директор, заместитель директора

**ОБЩЕСТВЕННАЯ ХОНТУРОЛ – БЭРЭЭДЭКТЭЭХ
УОННА ТЭРЭЭННЭЭХ БУОЛУУ СУОЛА**

Саха Республикатын Президенти Е.А.Борисов 2012 сыл тохсунуку 27 күнүгэр Дьокуускай куоракка Саха Республикатын муниципалый тэриллэллэрин бэллүүстэрин кытта көрсүүгө тыг ааһынын талору тейэ.

Республика күнү
өлүктөөхтөрү
Ытыктабылтан жолдоочулар!

Мин Саха Республикатын
Президенти дуоһунайлар
үстэммитиге батыраа сыһып
арый ордук кэм ааста. Респу-
бликага күүстээх элбэх үлэһит-
ларын аһын бары билүүт уонна
исти-кэргэ кэллэрин.

Мини үлгөсө маалым, адамдарга өзгөчө уюмга чакырылган. Регион байлыгына өзгөчөлүгүнө сүтүрбөр бу тушунан туошмаар да урууга туурабын.

Бидэм үлсбөр гравитацинхай
оогшоно бари шигитуттарын
уонна, уонсайынан, ханнаа
баарор ийинэн кытта анса үлэ-
лэһинээ дини анха эһинтээ
Бидэн уонсай кыһаларыарбын
тула түмүстэхтиннэ, бари
көөккөнүтүтүтү уонна эһин-
тэһинтээх буулаахытынна эр-
мидиаллаах түмүстэри сэгиллээх-
тинг, туруорулуубут сорукары
түлүрүкүйүт. Аһын кыһаа кы-
һингүрүсүлүбүтү улахан су-
улталлаах баир дараа кыһалары
тузулутуулар дини бөлөгүн ады-
ас элчэхкөөк элэбн

[illegible]

Билэки тулар, бидили туохха ама элбиги ситиһибиге, туохха ама уларыта тутуубуг ситиһи быһаан. Он аххаги Президент билиһиты-нан билгээсүгүтүбүһүмү сайа толоруулар билиһитыбиге быһааннар билэччэ чуолкайдур улааки чөлүтүр. Игилэр бэри сотору-таарта быһааннар Саха Республикаһынан тус сымаллах 37 соударсепсийи программаларга быһаан сымаллар. Бу билиһит-ларга болгосоту элбеге болгосотар суохтар, ол ситиһиги бэри сүрүн хайыһалары миннибеге дэки дүлүһүү билэ.

Сүрүп позицияларга тохту-
ум.

Багсакыгта. Президент дуушувчлалар үеэснэри туурамын эконимичкай политикаы аныгыла угуушаа буолууну хатанан ороон тута ахсинарбитам.

Билгиси башкачын-
на кайдарай? Бу
тухунан республика
Правительствотан Но-
рассудоттани бастама
сөлбүткүчү Алексей
Александрович Стру-
ков байыт дачынагы-
тар сиздики көпөйтө.
Бири обон элэм эги,
Саха Республикага
сүрүү уламат элчиги-
жесей кордоруулары-
нун Далмай Востока
да, Россияга Фелд-
трада да ыбыл кирби-
тө биэ. Ылжылыг бь-
райлыктарбыт барыта
оокоо юлжирдизар.

Иккинчи. Тўш хайайлик-табикат сай-
лар экзистенци туғулган
этирлар тўш хайайлик-
табикат үлгүн боштуруостары-
лар сыйнамматин тордүтгөн
уларьлар том жемиз деген бөлөз-
төгү кишинин

[illegible]

Бийиги биэр чакчалары угу-
оттаамакка таш хаанайыттыбы-
ты тосулартык отутулган
ойуурга сакта ташаалары толук
данн оторобу. Ол курдук, 2012
сакта сүөхү ахсаанын отунан
хаанайар уонна элбегэр сыл-
тан 40 мол солк үбү кордубу.
Мин соруудааһан таш сирдэр
аһар биэркэ сүбүдүсүлүс
сүтүгэр сүөхү илэр көмүскө-
түр үлэһиттэринэр мэттиллэм-
эни хаанайы биэрини хаанай-
ар үлэ түмүгүнэн эрэр. Таш
хаанайыттыгылар аһамакка
сирдэри биэрини тирки тулар
кыһаһын билигин республика
Правительствота хонтурусулу-
уа.

Үсүбә. Президент дуоһунатлыктар үктәнәрбәр пәһилмәһнән предпринимательский эйбәр таргар туһугар үчүгәй усулбууылары тәрий-эргә бары куусуғуи муһшап кооперативхәй дән сорук турурбууғыз Бу туһулан бүгүн пәһилмәһтәр баһылмәстәр бәб-ләрин тың атыларынәр бәһәмә-тидәр.

[illegible][illegible]

Тордуба. Билиги күүгүзөх социалдык коллегияны мында турунуп жаткандагы. Сыл иштер уюган изерде суох сана окуялары үлэри кинээрорбит салдыр. Ор саадын тутуу уюна оржумуннашын үлэтин сарлапанын ван бастааннан соударство таһымнар тарыста. Республиканы сирт; культура уюна доруубулар харьстатыбын аныта объектары тутулалчан

Библия үчүүгүл ирелик статусун урдук саяагыбыз. Государственик библиотекалар уюна музейлар специалисттарын камчыстарын үрдүктөгү буюктаттын үбүлүктөн иштээсинин аян басканын элбегинин.

2011-2011 сылырга Саха Республикаһыгар доруубуйа харыста-
бынан сыһаатыла Программаны
азакко киллериһигэр, ээһи уоп-
сайа 8,2 млрд солкубайга хама-
дан үбүлээһин корулуубута,
сүүһүнэн олунна медицинскай
таргитатылаһаһуар. Поһиһеки-
ти доруубуһун үрүтүһүр ре-
спублика Илһалыа Воског фео-
ралылай уокрууһар бастакы мө-
стөһи ылар. Ого тороһуо сыл
ахсын ээһион иһар, олтоо олүгү-
лаһа ардыһар, оһон республика
төһүлээһинэти аһаһаһа иһиһин
бастаһа оһиһиһа тууар.

"Мобило суух бэйг" дуги республикатаагад государственная программа үзүүлэн эрхэ, бу программа сорууган мэдэлнэгтэр олхотхорун таһылант үрдэлт, кишгээр ойбоолүн буолар.

Улууш ийизгэри социальный суолталаах аһарынан таһыны субсидия көрүлүштүгүтөр байыбет боксунун үбүн аһартабыт, саях республика 22 улуустары- 1000 тахса рефен толордубут, 21 таһынычатын тахса паса- жырлары таспыбет Бу үлө салтанат барар 2012 сылы бу сы- алп хас өз сүүнүпүт мөлүрүп солжубай көрүлүр, улуустар истеризэр арз буюука, рефен- нэр икк ардыларытар таһыны 2012.

Федеральтай орханнар инни-
дэрээр отмуоттааһынтан
костерүүсэл, үөрэххэ, доруобуйа
харыстабылыттан, олох-дьаһах
мөмүүн тэний хабайһыттан бэлиэ

[illegible]

Он да бушшир бекрикет-орос-куотгара «ихи» толоруллар кы-ихтиях дыйылларыннан жолуна

бөгөөд тэднийхээ туслаахтар дүн болжээний эгнээн. Бийнхээ тэр хайнагын тэбэтгээр, дорубуйа харьстаблмалар улам атын салмаларга, ол шинээр хамнас төлбүрүр байнам элэх үн оро-
сгогч тугарыл элнэг бэлдэг. 2012
салаа республика бэрхтөгчтэн
агтардас хамнас өрсөхуота 41
милл солжубай буюуура.

Баянбааг Республикa соолиг-
хайн политикагын суурин хиймэс-
гэвчин Саха сирин ошхогсоторууд
суботур синалаах уоһи үчүтэй
хичээлгэтибэллэх дьээжн хааг-
чийһаа буолар дьон эгнэтинг.
Биһиги биеэ сыл иһигэр сага
дьээжн үлөр кичирин кээмэийн,
эсэрата, балһараа түгүл дубатар
уопһи 2015 сылга 450 тыһ. х.и. эи-
тэрээр тиирдэр соругу туруор-
буһугу. Бу сорук эиһе быйаары-
лар. Биһиги быйыл олохор дьээ-
жн түгүл кээмэийин 350 тыһ. х.и.
эиһе кээмэийн дьээжн.

[illegible]

Алгынга Государственный са-
лайны нодууһун, сайлааччы-
лар толорор динсини, ланзалар
тин уолна элчиллелестөрүн үрд-
тедүхүһүн билгитим.

Матнаха хуучинлагдсан дүрлэлүүдийн сөрөгтэй эрх ажыгтай. Басгаасгайлан, республика государственный бышлын сүгэрлэлээх органын тугуларга улахинык уларытда. Правительство кудрын светааба лон курдук ангара сугерилынына, министерстволор уонна ведомстволар 14 сата сайаагаччыларга аянна, экиштердэр кабинеттарып кудрын састааба үктэ уларытынына. Чахчы толорулуп кыахтык соруустары быһаарар кыахы суох үтүбүлүпк быһааска олоруп суохтаах дээн элэппин билэргэстэбит. Хаһаайыныныр субъектар профуоннарын уонна индустриэрин сайаагаччыларлар бу ээһэ сыһыантык Дьалларайдык үлэллөрү начальнастары сэмэллэр дьаһалтар бааллар, олору үтүгэйдик билэргэ.

Тосударственный слайзыны
мэжүүсэтэх буолуугун үрдүгэр,
административнай реформаны
мытар сыһантан элэктроннай пра-
ктикеларыны тэрийэр үлэни
түмүктөөн эрбит. Билэни бүтүн
кадр политикатын туһунан
сыйысхан көмүстүбүт, бу үлэни
сүтүтүмүс хайаасхада биллэти-
үлэни устуна уустук үлэ күүтөр
дүгү аһаһыт.

[illegible]

Маннаха аралс салаалар ба-
аллар, ол арзори республика об-
щественина билини корулалани-
милни сулулукни ололоти. Силер-
ликтир лавлашадаран, итири-
ланини уларни охсулар ула
улуглир тумуклери билер, рес-
публикари арышлални аралаш
илер, арышлал баран буруйу
олорул ачлар.

Мань тэгтэд чад олохуу
тирэгнэвчээсээ улахан суолна-
ны уурабыг. Бу сүлжүүнээс үүснэ
колүонизм, ычмалчлалын нүгээр

[illegible]

Минг хатгалсавалтайм журдух хатгалыг туруум Вийнги угшты кыгга үлэнихтээхшиг, эконимисыг сайдуулыгыг кинишүртүрүг абзанихтээхшиг, үлэ-үөрөхшү тардууныларын коцулуохтээхшиг, үлэ- "иастанихтээхшү" дини абзюбулу эконимисхтээхшиг.

Ахсынша. Президент дууһунаһыгар үктөмөйт бисинээ күлүнэрибиттэн, бу да иккиттэн общество билиһини саҥа олохх үчүгүйдэй үөрэтэ ахсаругар култура уонна духуобунас тирок билиһыннэн сүүнэ оруолу-ахтарыгар эрэммитим курдук улаахыннык эрэнибим. Глобализация кутталыгар утарсар, бэйэ сүүһүгэр эрэммит буолууну көр-сүлдьүгэр уонна сайдарбыт уһунгар билиһи үрдүк духуобу-настаах, културалаах, үөрөхтө-х буолуохтаахпыт, сирэ-май-ныы тутуһуохтаахпыт уонна бэйэбит билиһи үтэстэрбитин, өрөөбүт тылбыгыһ-өспүтүн ийдүүх уонна үөрэтэх тустан-хылыт.

Общество олохсуйбут санын, дьон уйулугунай уларытар устук. Ол прээрн билиэхэ барылыгыр бу улхан суолтаах сайлэхара кэжэ үтүгэй хамнаһын тархыта дьон санын. Республикабыт олохтоохторун Исо-Самыага көбүдүрүктэн согуу кэмнэн оосо күүскэ билиэхт дьэл эрдэбин. Бу билиэхтэн кыһалдалары көбүрүктөк үргэтиин тусратарбыгылар олоһолуона.

Россия Президенти Россия Историинын сылыннан билдирбеге 012 сылыгыар историческай сойуштар хаанынныларын согоо мааналыарыттан таһынан, Саха дьирин шоруттарын историктилар суруллубатан оруттар тустанан оого тогул толкуйданых устуннахыг. Матчыаха биһиги шааннай күүсүрбистигэр улаханый эсэтибэр.

Бүтэр уйгур, тохсуна. Охсо
нир туун туһууан тусна эмих-
нир багарибал - бу республика
ылмас федеральный органнаш
ылма сыймаинайаппата. Россия-
ий Федерациян бары министр-
люларын уонна асудмстволары
ылма кылга коюу уонна колдуула-
х тилин тутубут дии сыйа-
лы. Бу үлэр бэрэ буола са-
лыһа, утарсма, дубук оҥи сү-
Олохсугар биэриг быһаара са-
лыр кыһалтларбытыгыан ула-
а сорукаларбытыгыан ситигэрэ
ахсар итэргинилээх кыһалтлар
ааллар. Саха Республикатын
аалын бөрөбүрүккэлэмт уонна
акаастаммыт позициятын фе-
дерациян салалта, республика-
а территориялынай органна-
а, асударство бастагы дьоморо
аагулар ойууулар уонна
аагулар.

Малынхаа холодур албах. Саяа сайнхыа аралһалм. Бу "АЛРО-А" компания тула тахсыбыг баһаанынхыа кычта сайыннаах башпуруос. Госдума башбарыш ийигэр кыска боллох дыаа бээр дүрүк сүрүстээх этикэр - республика баһаанынхыа кыска ийигэр ийигэртөн бу башпуруоһу орууһан кууруктаһытара Дойду түркү салһытатта ийибүтүн дүмүтэр компанияны госураһааһаа конгуроһуһуур бусобута. Республика салһатта бэйэтин ийибүтүн кыска боллох.

Cautley, 1890.

Муниципалдаат төрийн
бадилыктар, пар уламжлал
гүнзгий, хөгжих буюу уу
на байн салалтлар нэлэ
рабан. Энэтгэтийнхөх
үгт мөхтөлөөн байсанж
онобул ууна дон тулгар
нэлэйдик ууна энэтгэ суух
нэлээн сэлэнгэ тус байрт
рхыахыг буюу. Рес
на салалтат байлгн
тэн эхнэх үгс өртөх
уу агорон.

Анатолий БОЧОРУКОВ,
Устус баһыштып бастына
сөлөһүмүнчү.

«Россельхозбанк» Чурагчутаабы офигын 5 сыдыгар

П. КУКУЛАЙ ДЯКОНОВ,
координатор кытты-санаа.
Автор тылымтан И.В. Колесов үзүмдө.

Балааны бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ

